

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення
результатів дисертації **Тетяни Іванівни Кисельової** на тему:
**«Хор у *grand opera*: композиційно-драматургічний
та виконавський аспекти»**
на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 025 –
«Музичне мистецтво» з галузі знань 02– «Культура і мистецтво»

Публічну презентацію наукових результатів дисертації
проведено на засіданні кафедри української та зарубіжної музики
Харківського національного університету мистецтв імені
І. П. Котляревського
«24» червня 2025 року, протокол № 13

Обґрунтування теми. Дисертацію присвячено вивченню хорового чинника в *grand opera*, який з точки зору композиційно-драматургічних і виконавських аспектів, набуває в творчості Д. Обера, Дж. Мейєрбера та Ф. Галеві яскравого новаторського втілення. У дисертації запропонований комплексний підхід до дослідження хорового компонента в *grand opera*, що дозволяє розкрити художній потенціал хору як важливої складової оперного цілого, так і окреслити специфіку його виконавської реалізації.

У кінці ХХ–на початку ХХІ століття посилюється інтерес до відродження жанру *grand opera*. Це повернення зумовлене не лише історико-культурною ностальгією чи академічним інтересом до маловиконуваного репертуару, а передусім – потребою сучасного глядача в осмисленні фундаментальних, універсальних цінностей. Grand opera – жанр, у якому в концентрованій формі представлений багаторівневий конфлікт між релігійним догматизмом і свободою віросповідання, владою і суспільством, почуттями та обов'язком, який втілений у творах Д. Обера, Дж. Мейєрбера, Ф. Галеві і залишається надзвичайно **актуальним** в умовах сучасних соціальних викликів. Сюжетна основа *grand opera* – це, як правило, історичні події та масштабні суспільні потрясіння, що надають жанру глобального змістового виміру.

Особливе місце у структурі *grand opera* посідає **хоровий компонент як виразник колективної свідомості**, репрезентуючи **народ як дійову силу**, що безпосередньо впливає на розвиток оперної драматургії. У цьому аспекті хор втілює філософську ідею тлумачення суспільства як історичного суб'єкта, який здатний мислити, реагувати, чинити опір або підтримку.

Актуальність теми дослідження розгортається на двох рівнях. **Перший** обумовлюється сучасним станом музичної науки, а саме недостатнім вивченням драматургічних функцій хорового чинника, його ролі у розбудові *grand opera*. **Другий рівень актуальності** визначається затребуваністю *grand opera* у сучасній виконавській практиці, що з необхідністю вимагає осмислення драматургічної ролі хорового чинника в оперному цілому для створення виконавської інтерпретації.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами темами. Дисертацію виконано на кафедрі історії української та зарубіжної музики Харківського національного університету мистецтв імені І. П. Котляревського. Проблематика дисертації відповідає комплексній темі «Історичні обрії сучасного музикознавства» на 2021-2025 рр. перспективного тематичного плану науково-дослідницької діяльності ХНУМ імені І.П. Котляревського (протокол № 3 від 28 жовтня 2021 р.). Тему дисертації затверджено на засіданні вченої ради ХНУМ імені І. П. Котляревського (протокол № 4 від 04 листопада 2021 року), уточнено на засіданні вченої ради ХНУМ імені І. П. Котляревського (протокол №7 від 30 січня 2025 року).

Мета дослідження – визначити композиційно-драматургічні функції та виконавську специфіку хору в *grand opera*.

Об'єкт дослідження – оперне мистецтво.

Предмет – композиційно-драматургічні та виконавські аспекти хорового компонента в жанрі *grand opera*.

Матеріалом дослідження слугують партитури (нотний текст) та виконавські версії опер «*La muette de Portici*» Д. Обера, «*Robert le Diable*», «*Les Huguenots*» Дж. Мейєрбера, «*La Juive*» Ф. Галеві.

Методи дослідження: принцип історизму, впроваджений задля виявлення шляхів розвитку *grand opera* та історичного підґрунтя оперних лібрето; феноменологічний, обраний задля вияву унікальності жанру *grand opera* як у композиторській творчості, так і у виконавській практиці; жанровий аналіз, необхідний для усвідомлення ознак *grand opera* та прояву їх специфіки в хоровій драматургії опер Д. Обера, Дж. Мейєрбера та Ф. Галеві; композиційно-драматургічний і структурно-функціональний методи, введені для висвітлення значення хорового чинника у *grand opera* та визначення драматургічних функцій хору на кожному з етапів розвитку оперної дії; семантичний аналіз оперного твору/вистави як художнього тексту; контекстуальний аналіз, задіяний задля осмислення ролі хорового компоненту в драматургії оперного цілого; компаративний аналіз, введений задля порівняння виконавських версій хорових сцен в операх Дж. Мейєрбера та Ф. Галеві; метод узагальнення, необхідний на кожному з етапів дослідження.

Теоретична база дисертації ґрунтується на наукових працях за такими тематичними напрямками: *Історія опери у Франції* – Мовчан (2016), Сакало (2004), Черкашина-Губаренко (1983), Gerhard (1998), Henze-Döhring, (2013), Miller (1985), Piper (1994), Wild (1991); *Grand opera* – Gerhard (1998), Piper (1994); *Теорія хорового мистецтва* – Батовська (2010), Белік-Золотарьова (2010, 2011, 2019), Бутенко (2001, 2002), Куриляк (2018), Летичевська (2001), Рожок (1984, 2003); *Оперна творчість Д. Обера, Дж. Мейєрбера, Ф. Галеві* – Енська (2010, 2011), Сакало (2004), Черкашина-Губаренко (1983, 2002, 2009), Gerhard (1998), Henze-Döhring, (2013), Miller (1985); *Теорія виконавської інтерпретації* – Беляєв (1987, 1989), Москаленко (2012), Мостова (2003), Ніколаєвська (2020), Тимофєєва (2009), Großmann (2013).

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що в ньому *вперше* в українському музикознавстві та хорознавстві:

- обґрунтовано значущість хору в *grand opera* як важливого чинника у створенні цього жанрового різновиду;
- досліджено композиційно-драматургічні, інтонаційно-вербальні та виконавські аспекти функціонування хорового компонента в творах жанру *grand opera*;
- здійснено комплексний аналіз хорового чинника в операх «*La muette de Portici*» Д. Обера, «*Robert le Diable*», «*Les Huguenots*» Дж. Мейєрбера, «*La Juive*» Ф. Галеві;
- визначено драматургічні функції хору в творах жанру *grand opera* «*La muette de Portici*» Д. Обера, «*Robert le Diable*», «*Les Huguenots*» Дж. Мейєрбера, «*La Juive*» Ф. Галеві;
- окреслені етапи постановочного процесу оперного твору;
- аргументована специфіка виконавської інтерпретації хорових сцен у *grand opera*;
- здійснено компаративний аналіз виконавських версій «*La Juive*» Ф. Галеві та «*Les Huguenots*» Дж. Мейєрбера.

Отримала подальший розвиток

- систематизація наукових джерел стосовно функціонування хорового компонента в оперному жанрі;
- типологія драматургічних функцій хорового чинника в оперному творі.

Практичне значення Матеріали та висновки дослідження можуть бути використані в навчальних курсах «Історія світової музичної культури», «Аналіз та інтерпретація музики», «Основи оперної драматургії», «Історія і теорія хорового виконавства», «Хорова література», в класах хорового та оперно-симфонічного диригування закладів вищої музичної освіти України та інших країн світу, у виконавській практиці диригентів і хормейстерів оперних театрів.

Апробація отриманих результатів.

Обговорення дисертації відбувалось на кафедрі історії української та зарубіжної музики ХНУМ імені І.П. Котляревського. Основні положення та висновки оприлюднені на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях:

1. «Одеська хорова школа: традиції та новації» присвяченої 145-річчю з дня народження К.К. Пігрова та 85-річчю кафедри хорового диригування» (Одеса, 12–13 листопада 2021 р.);
2. «Культура та інформаційне суспільство XXI століття (Харків, 19–20 травня 2022 р.);
3. «Мистецтво та наука в сучасному глобалізованому просторі» до дня науки в Україні та 105-річчя заснування ХНУМ імені І.П. Котляревського (Харків, 21–22 травня 2022 р.);

4. Музикознавче слово в інформаційному контенті (пост)сучасності (Одеса, 24 червня–26 червня 2022 р.);
5. «Диригентсько-хорова освіта: синтез теорії та практики» (Харків, 1–2 листопада 2022 р.);
6. «ХНУМ імені І.П. Котляревського 105 років: звершення та випробування» (Харків, 11–12 жовтня 2022 р.);
7. «Сучасне слово про мистецтво: наука і критика» (Харків, 13–14 лютого 2023 р.);
8. «Мистецтво та наука в сучасному глобалізованому просторі» (Харків, 21–22.05.);
9. «Національний репертуар у музичних театрах світу. досвід підтримки, популяризації та промоції» (Київ, 26–28 лютого 2024 р.);
10. «Ad initio: культурно-мистецькі виміри початку третього тисячоліття. До 20-річчя заснування факультету культури і мистецтв» (Львів 9–10 квітня 2024 р.);
11. «IV Черкашинські читання» (Харків, 6–7 грудня 2024 р.).

Публікації. За темою дисертації опубліковано 3 статті у спеціалізованих фахових виданнях категорії Б, рекомендованих і затверджених МОН України:

1. Кисельова, Т. (2023). Два світи хорової драматургії опери «Robert le Diable» Дж. Меєрбера, Проблеми взаємодії мистецтва, педагогіки та теорії і практики освіти, 68, 107–124, DOI: <https://doi.org/10.34064/khnum1-68.06>
2. Кисельова, Т. (2024). Хорова складова інноваційної постановки "Les Huguenots" Дж. Мейєрбера в Мангаймі, Слобожанські мистецькі студії, 1, 46–49, DOI: <https://doi.org/10.32782/art/2024.1.9>
3. Кисельова, Т. (2024). Жанровий синтез в опері «La muette de Portici» Д. Обера, Аспекти історичного музикознавства, 35, 181–197, DOI: <https://doi.org/10.34064/khnum2-35.10>

Публікації апробаційного характеру

1. Кисельова, Т. (2021). Виконавська інтерпретація сцени страти іудеїв з опери «La Juive» Ф. Галеві. Одеська хорова школа: традиції та новації. Збірник матеріалів конференції. 45-46. Одеса: Одеська національна музична академія імені А.В. Нежданової.
2. Кисельова, Т. (2022). Втілення ознак великої французької опери в «Robert le Diable» ДЖ. Мейєрбера. Культура та інформаційне суспільство. Збірник матеріалів конференції. 65-67. Харків: Харківська державна академія культури.
3. Кисельова, Т. (2022). Огюстен Ежен Скріб – співтворець великої французької опери. Диригентсько-хорова освіта: синтез теорії та практики. Збірник матеріалів конференції. 63-65. Харків: Харківський національний університет імені І. П. Котляревського.

Характеристика особистості здобувача. *Тетяна Іванівна Кисельова* у 2021 році закінчила Харківський національний університет мистецтв імені І.П. Котляревського і одержала ступінь магістра. Навчалася в аспірантурі Харківського національного університету мистецтв імені І.П. Котляревського упродовж 2021–2025 навчальних років (науковий керівник – кандидат мистецтвознавства, професор, завідувач кафедри хорового та оперно-симфонічного диригування *Белік-Золотарьова Наталія Андріївна*).

Оцінка мови та стилю дисертації. Дисертація написана українською мовою з правильним вживанням лінгвістичної та спеціальної термінології. Стиль викладених в дисертації матеріалів дослідження – науковий.

Дані про відсутність текстових запозичень та порушень академічної доброчесності. Під час виконання дисертації здобувачка дотримувалася принципів академічної доброчесності. За результатами перевірки та аналізу матеріалів дисертації не було виявлено ознак академічного плагіату, самоплагіату, фабрикації, фальсифікації.

Як результат попередньої експертизи дисертації *Тетяни Іванівни Кисельової* у межах публічної презентації наукових результатів дисертації, проведеної на засіданні кафедри української та зарубіжної музики Харківського національного університету мистецтв імені І. П. Котляревського та повноти основних результатів дослідження

УХВАЛЕНО:

1. Дисертація *Тетяни Іванівни Кисельової* «Хор у *grand opera*: композиційно-драматургічний та виконавський аспекти», представлена на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 025 – Музичне мистецтво є цілісним, оригінальним, завершеним науковим дослідженням, що має наукові новизну і практичне значення отриманих результатів. Її зміст відповідає спеціальності 025 – Музичне мистецтво. Поставлені мета та завдання повністю виконані, а основні положення дисертації підтверджують її наукову новизну. Обсяг та структура дисертації відповідають вимогам, що висуваються до дисертацій на ступінь доктора філософії. Результати дисертації пройшли апробацію на 11 науково-практичних конференціях; основні положення відображено у 3 наукових статтях у фахових виданнях категорії Б, затверджених МОН України та 1 – у закордонному науковому виданні.

2. Викладене дозволяє дійти висновку, що дисертація *Тетяни Іванівни Кисельової* «Хор у *grand opera*: композиційно-драматургічний та виконавський аспекти» має теоретичне, практичне значення, наукову

новизну; її результати можуть бути запроваджені до науково-теоретичної та практичної сфер сучасного музичного мистецтва. Дисертація, подана на здобуття ступеня доктора філософії, відповідає вимогам, передбаченим пунктами 10 та 11 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами), та може бути представлена у разовій спеціалізованій вченій раді для присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 025 «Музичне мистецтво» галузі знань 02 – «Культура і мистецтво».

3. Рекомендувати дисертацію **Тетяни Іванівни Кисельової «Хор у *grand opera*: композиційно-драматургічний та виконавський аспекти»** до захисту на здобуття ступеня доктора філософії у разовій спеціалізованій вченій раді для присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 025 «Музичне мистецтво» галузі знань 02 – «Культура і мистецтво».

Результати дисертаційного дослідження обговорено і схвалено на публічній презентації наукових результатів дисертації, яку було проведено на засіданні кафедри української та зарубіжної музики Харківського національного університету мистецтв імені І. П. Котляревського.

Головуюча на публічній презентації наукових результатів дисертації:

Доктор мистецтвознавства, професор,
завідувач кафедри української та
зарубіжної музики

Драч І. С.